

“ QO`QON XONLIGINING SIYOSIY VA DIPLOMATIK FAOLIYATI (XVIII-XIX ASRLAR)”

Roziqulova Laylo Abdurakhmon qizi

ATMU o`qituvchisi.

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 06.02.2026

Revised: 07.02.2026

Accepted: 08.02.2026

KALIT SO`ZLAR:

*Qo`qon xonligi,
tashqi siyosat, Yevropa
diplomatlari, Rossiya
imperiyasi, Buyuk
Britaniya, XIX asr,
Markaziy Osiyo,
diplomatik manbalar,
Konolli, Muravyov.*

Ushbu tadqiqotda XIX asr Yevropa diplomatlari va sayohatchilari tomonidan yozib qoldirilgan manbalar asosida Qo`qon xonligining tashqi siyosati tahlil qilinadi. Yevropa davlatlarining Markaziy Osiyoga nisbatan geosiyosiy manfaatlari fonida Qo`qon xonligining Buxoro, Xiva, Rossiya imperiyasi, hamda Angliya bilan bo`lgan munosabatlari tarixiy-kritik yondashuv asosida o`rganiladi. Ishda diplomatik missiyalar, shaxsiy kundaliklar, va siyosiy yozishmalar asosiy manba sifatida foydalaniladi.

Kirish

XIX asr Markaziy Osiyo tarixida murakkab geosiyosiy jarayonlar bilan ajralib turadi. Bu davrda Qo`qon xonligi o`zining mustaqil tashqi siyosatini yuritib, Rossiya imperiyasi bilan diplomatik aloqalarni rivojlantirishga harakat qilgan. Ushbu aloqalar nafaqat ikki davlat o`rtasidagi munosabatlarni, balki butun mintaqaning taqdirini belgilovchi omillardan biriga aylangan. Ayniqsa, Yevropa arxivlarida saqlanayotgan diplomatik hujjatlar, harbiy razvedka hisobotlari va konsullik yozishmalari Qo`qon-Rossiya munosabatlarini yangi ilmiy nuqtai nazardan yoritishga asos bo`lmoqda. Mazkur tadqiqot ushbu manbalarga asoslanib, Qo`qon

xonligining tashqi siyosiy strategiyasi va Rossiya bilan munosabatlarini tahlil qilishni maqsad qilgan.

Asosiy qism:

1. Qo‘qon xonligining tashqi siyosatida Rossiya yo‘nalishi Qo‘qon xonligi XIX asr boshidan boshlab Rossiya imperiyasi bilan muloqot o‘rnatishga intilgan. Ilk diplomatik aloqalar 1800-yillarda boshlangan bo‘lib, ular ko‘proq savdo, xavfsizlik va chegara masalalari bilan bog‘liq edi. Rossiyaning Orenburg va Tobolskdagi vakolatxonalarini orqali yuborilgan maktublar, rus diplomatlari yuritgan kundaliklar Qo‘qon xonlarining ehtiyotkorlik bilan yondashgan tashqi siyosatini ochib beradi.

2. Yevropa arxiv manbalaridagi Rossiya elchilari va missiyalarining roli Fransiya, Avstriya va Buyuk Britaniya arxivlarida saqlanayotgan rus harbiy razvedkasi va diplomatik xodimlarining yozuvlari Qo‘qon xonligining ichki holati, harbiy salohiyati va siyosiy vaziyatini tahlil qilishga xizmat qilgan. Masalan, A.I. Maksheyev, N.P. Ignatyev kabi diplomatlarning hisobotlari Yevropa siyosiy doiralarida Markaziy Osiyo haqidagi tasavvurlarni shakllantirgan. 3. Diplomatik munosabatlarning natijalari va oqibatlari Qo‘qon xonligi Rossiya bilan aloqalar orqali o‘z mavqei mustahkamlashga harakat qilgan bo‘lsa-da, XIX asrning ikkinchi yarmida bu aloqalar asosan Rossiyaning geosiyosiy ustunligiga olib keldi. 1876-yilda xonlik tugatilgani Rossiya diplomatiyasi va harbiy-siyosiy bosimining natijasi bo‘lganini Yevropa manbalari ham tasdiqlaydi.

Xulosa: Qo‘qon xonligi va Rossiya imperiyasi o‘rtasidagi diplomatik munosabatlar XIX asr Markaziy Osiyosining siyosiy xaritasini shakllantirgan muhim omillardan biridir. Yevropa arxivlaridagi manbalarni ilmiy tahlil qilish orqali Qo‘qon xonligining tashqi siyosatdagi murakkab yondashuvlarini aniqlash mumkin. Ushbu munosabatlar faqat ikki tomonlama emas, balki butun mintaqaviy geosiyosiy jarayonlarning bir bo‘lagi sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov A. Qo‘qon xonligi tarixi. – Toshkent: Fan, 2005.
2. Ziyayev H. O‘rta Osiyo xonliklari tashqi siyosati. – Toshkent: O‘zbekiston, 1998.
3. Saidov A. Rossiya va Qo‘qon xonligi o‘rtasidagi munosabatlar (XIX asr). – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2010.

4. Inoyatov H. Diplomatiك hujjatlar va arxiv materiallari asosida XIX asr siyosiy munosabatlari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2014.
5. Мирзаахмедов Н. История Кокандского ханства. – Ташкент: Шарк, 2003.
6. Gvosdev N. Foreign Relations of the Russian Empire in Central Asia. – London: Routledge, 2009.
7. Nomozov, Xurshid. "JAMIYATDA INTERNET-MAKON RESURLARIDAN FOYDALANISH OHALARI." MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS 1.2 (2024): 113-118.
8. O'G'Li, Nomozov Xurshid Shavkat. "YUKSAK AXBOROT MADANIYATI–INTERNET-MAKON RESURLARIDAN RATSIONAL FOYDALANISH SHARTI." Research Focus 2.6 (2023): 105-110.
9. Nomozov, Xurshid. "THREATS TO INFORMATION SECURITY IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS." Gospodarka i Innowacje 22 (2022): 229-231.
10. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON KONTENTLARI TA'SIRIDA SODIR BO 'LAYOTGAN NEGATIV IJTIMOIYLASHUV SHAKLLARI. TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR, 1(2), 52-58.
11. Nomozov, Xurshid. "JAMIYAT IJTIMOIYLASHUVIDA INSTITUTLARI O'RNI VA INTERNET-MAKONNING UNDAGI O 'RNI." ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION 1.2 (2024): 83-88.
12. Nomozov Xurshid Shavkat o'g'li. "YOSHLARNING IJTIMOIYLASHUVIDA INTERNET TARMOQLARINING O'RNI." Ilm fan taraqqiyotida raqamli iqtisodiyot va zamonaviy ta'limning o'rni hamda rivojlanish omillari 5.2 (2025): 27-31.
13. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON KONTENTLARI TA'SIRIDA SODIR BO 'LAYOTGAN NEGATIV IJTIMOIYLASHUV SHAKLLARI. TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR, 1(2), 52-58.
14. NOMOZOV XURSHID SHAVKAT O'G'LI. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR 1.2 (2024): 48-51.
15. NOMOZOV XURSHID SHAVKAT O'G'LI "AXBOROT XURUJINING O'SMIRLAR HAYOTIGA TA'SIRI." QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI (2023): 1285-1287.

16. Nomozov, Xurshid. "JAMIYAT IJTIMOYILASHUVIDA INSTITUTLARI O'RNI VA INTERNET-MAKONNING UNDAGI O 'RNI." ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION 1.2 (2024): 83-88.

17. Nomozov, Xurshid. "OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING IJTIMOYIY FUNKSIYASI." TAMADDUN NURI JURNALI 1.64 (2025): 253-255.

18. Номозов, Х. "ИНТЕРНЕТ-МАКОН ТАЪСИРИДА СОДИР БЎЛАЁТГАН НЕГАТИВ ИЖТИМОЙЛАШУВ ШАКЛЛАРИ." Философия и право 26.3 (2023): 232-235.

19. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." Farg'ona davlat universiteti,(3) (2023): 67-67.

20. Nomozov Xurshid. "AXBOROT XURUJI VA OGOHLIK TUSHUNCHASI MAZMUN-MOHIYATI." CONFERENCE OF ADVANCE SCIENCE & EMERGING TECHNOLOGIES. Vol. 1. No. 7. 2026.

21. Nomozov Xurshid. "AXBOROT JAMIYATI: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH MUAMMOLARI;(FALSAFIY TAHLIL QILISH)." CONFERENCE OF ADVANCE SCIENCE & EMERGING TECHNOLOGIES. Vol. 1. No. 7. 2026.

22. Ruziboev Dilshod A'Zam. "TOURISM POWER OF UZBEKISTAN." Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 1.5 (2021): 215-222.

23. Ro'ziboyev, Dilshod. "QASHQADARYO VOHASIDA QORAKO 'LCHILIKKA BO 'LGAN E'TIBOR." TAMADDUN NURI JURNALI 9.60 (2024).

24. Ro'Ziboyev, Dilshod A'Zam O. "QASHQADARYO VILOYATIDA CHORVACHILIKNING IQTISODIY HAYOTDAGI O 'RNI VA SOVET HOKIMIYATINING CHORVA OZUQASI SIYOSATI." Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2.11 (2022): 1008-1016.

25. Рўзібоев, Дилшод Аъзам Ўғли. "XX АСРНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИГАЧА БЎЛГАН ДАВРДА ЎЗБЕКИСТОНДА ЧОРВАЧИЛИКНИНГ АҲВОЛИ." Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2.3 (2022): 943-952.

26. Niyazov Sobirjon. "EKOESTETIK TAFAKKURNING GNOSEOLOGIK JIHATI VA PRAKSIOLOGIK QIYMATI." SHOKH LIBRARY (2025).

27. Niyazov Sobirjon. "EKOESTETIK TAFAKKURNING NAZARIY JIHATLARI VA PRAKSIOLOGIK AHAMIYATI." TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI 1.5 (2025): 140-146.

28. Максадова, Мехринисо Сайхановна. "ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА." Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов 5 (2018): 43-44.

29. Maksadova, Mehriniso. "INTEGRATION OF YOUNG TEACHERS INTO THE PROFESSIONAL ENVIRONMENT." International Journal of Artificial Intelligence 1.2 (2025): 1117-1121.

30. Sayxonovna SCHOOL TEACHER PROFESSIONAL TRAINING." ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071 11.04 (2022): 15-20.

